

Chronione, zagrożone i rzadkie gatunki błonkówek (*Hymenoptera*)
i muchówek (*Diptera*) zachodniej części Kampinoskiego Parku
Narodowego i potrzeba zachowania ich siedlisk

Protected, threatened and rare species of *Hymenoptera* and *Diptera* of the
western part of the Kampinos National Park and the need of preservation
of their habitats

JAN KRZYSZTOF KOWALCZYK¹, KATARZYNA SZCZEPKO²

¹Muzeum Przyrodnicze UŁ, ul. Kilińskiego 101, 90-011 Łódź

²Zakład Dydaktyki Biologii i Badania Różnorodności Biologicznej UŁ, ul. Banacha 1/3,
90-237 Łódź

ABSTRACT: The paper gives the list of 77 protected, threatened and rare species of *Hymenoptera* and *Diptera* of the western part of Kampinos National Park. Most of these species were collected in two types of habitats: wooden buildings and sandy grassland.

KEY WORDS: *Hymenoptera*, *Diptera*, Kampinos National Park, threats.

W wyniku prowadzonych badań stwierdzono występowanie 12 gatunków chronionych błonkówek oraz 35 gatunków zagrożonych błonkówek i 7 gatunków zagrożonych muchówek oraz 15 rzadkich błonkówek i 8 rzadkich muchówek (KOWALCZYK, SZCZEPKO 2001a, 2001b; KOWALCZYK, WATAŁA 1989; KOWALCZYK i in. 2002; SZCZEPKO, KOWALCZYK 2001, 2002; SZCZEPKO i in. 2002; WIŚNIEWSKI, KOWALCZYK 1998a, 1998b, 2002). Wśród badanych siedlisk (Tab.) najbogatsze w omawiane gatunki były drewniane budynki i murawy napiaskowe. Niezbędna jest czynna ochrona tych siedlisk – budynków przed rozbiórką a muraw przed zarastaniem.

Niżej podano listę błonkówek (*Hymenoptera*) i muchówek (*Diptera*) chronionych, zagrożonych i rzadkich, z terenów porolnych w fazie renaturalizacji, zlokalizowanych w zachodniej części KPN. Zastosowano nazewnictwo gatunkowe zgodne z „Wykazem zwierząt Polski” pod red. J. RAZOWSKIEGO. W przypadku, gdy gatunek nie znajduje się w w.wym. wykazie lub jego nazwa uległa zmianie, podano przy jego nazwie nazwisko autora. W pracy użyto następujących skrótów: inicjały autorów przy danych niepublikowanych – (JKK) Jan Krzysztof KOWALCZYK, (KS) – Katarzyna SZCZEPKO; (1 ...) – dane z literatury, H – *Hymenoptera*, D – *Diptera*, w – wydma, mp – murawa napiaskowa, ł – łąka, gp – zarastające grunty porolne, wb – wierzby, s – sad, z – zabudowania drewniane, bm – bór mieszany, ol – ols.

I. Gatunki chronione [CHR]

H: *Bombus cryptarum* (KS) – gp; *Bombus hortorum* (7) – gp; *Bombus hypnorum* (7) – z; *Bombus lapidarius* (7) – mp; *Bombus lucorum* (7) – gp; *Bombus muscorum* (KS) – gp; *Bombus pascuorum* (7) – ł; *Bombus pratorum* (7) – mp; *Bombus ruderarius* (7) – gp; *Bombus soroensis* (KS) – ł; *Bombus sylvorum* (7) – mp; *Bombus terrestris* (7) – gp.

II. Gatunki z „Czerwonej listy zwierząt ginących i zagrożonych w Polsce”
(pod red. Z. GŁOWACIŃSKIEGO).

Krytycznie zagrożone [CR] – H: *Polistes gallicus* (KS) – z.

Zagrożone [EN] – H: *Hedychridium integrum* (2) – mp.

Narażone [VU] – H: *Allodynerus delphinalis* (1) – z; *Symmorphus murarius* (1) – z; *Oxybelus argentatus* (3) – w; *Lestica alata* (3) – mp; *Bembecinus tridens* (3) – mp; *Bembix rostrata* (3) – mp; *Andrena alfkenella* (7) – mp; *Andrena fulvida* (7) – z; D: *Stratiomys singularior* (JKK) – ł.

Bliskie zagrożenia [NT] – H: *Ammophila pubescens* (3) – mp; *Tachysphex psammobius* (3) – mp; *Crossocerus congener* (5) – z; *Nysson niger* (5) – z; *Harpactus elegans* (3) – w; *Gorytes fallax* (3) – ł; D: *Callicera aenea* (JKK) – bm; *Spilomyia diophthalma* (JKK) – ol.

Najmniejszej troski [LC] – H: *Pseudogonalos hahnii* (4) – gp; *Hedychridium zelleri* (2) – mp; *Pseudomalus pusillus* (2) – mp; *Chrysura radians* (2) – z; *Chrysis bicolor* (2) – mp; *Nomada moeschleri* (7) – mp.

O niepełnych danych [DD] – H: *Homonotus sanguinolentus* (9) – mp; *Stenodynerus xanthomelas* (1) – z; *Symmorphus crassicornis* (1) – z; *Polemistus abnormis* (8) – z; *Miscophus ater* (3) – w; *Hylaeus styriacus* (7) – z; *Hylaeus gredleri* (7) – z; *Colletes inexpectatus* (7) – z; *Coelioxys afra* (JKK) – mp; *Coelioxys alata* (7) – z; *Epeoloides coecutiens* (7) – z; *Psithyrus norvegicus* (7) – gp; *Polyergus rufescens* (JKK) – mp; D: *Temnostoma vespiforme* (JKK) – ol; *Orthonevra geniculata* (JKK) – ol; *Brachyopa dorsata* (JKK) – bm; *Sericomyia silentis* (JKK) – bm.

III. Gatunki rzadkie [R]

H: *Priocnemis cordivalvata* (10) – mp; *Chrysis fasciata* (2) – wb; *Chrysis longula* (2) – z; *Discoelius dufourii* (1) – z; *Pseudomicrodynerus parvulus* (1) – z; *Ancistrocerus antilope* (1) – z; *Ancistrocerus parietum* (1) – mp; *Symmorphus gracilis* (1) – z; *Eumenes coarctatus* (1) – mp; *Eumenes coronatus* (1) – mp; *Dolichovespula media* (1) – ł; *Solierella compedita* (3) – mp; *Nitela fallax* (Kohl) (6) – z; *Crossocerus assimilis* (3) – wb; *Harpactus lunatus* (3) – ł;

D: *Pandivirilia eximia* (JKK) – bm; *Ferdinandea ruficornis* (JKK) – s; *Dasysyrphus nigricornis* (JKK) – bm; *Epistrophe flava* Doczkal et. Schmid (JKK) – bm; *Chalcosyrphus valgus* (Gmelin) (JKK) – ol; *Chrysotoxum verralli* (JKK) – bm; *Cheilosia gigantea* (JKK) – ol; *Helophilus affinis* (JKK) – ł.

Tab. Udział gatunków chronionych, zagrożonych i rzadkich w badanych siedliskach.

H/D – *Hymenoptera/Diptera*, w – wydma (sand dune), mp – murawa napiaskowa (sandy grassland), ł – łąka (meadow), gp – zarastające grunty porolne (overgrown agriculture area), wb – wierzby (willows), s – sad (orchard), z – zabudowania drewniane (wooden buildings), bm – bór mieszany (mixed forest), ol – ols (alder forest).

Siedlisko	CHR	CR	EN	VU	NT	LC	DD	R	razem
	H/D	H/D	H/D	H/D	H/D	H/D	H/D	H/D	H/D
w				1/	1/		1/		3/
mp	3/		1/	4/	2/	4/	3/	5/	22/
ł	2/			/1	1/			2/1	6/1
gp	6/					1/	1/		8/
wb								2/	2/
s								/1	/1
z	1/	1/		3/	2/	1/	8/	6/	22/
bm					/1		/2	/4	/7
ol					/1		/2	/2	/5

PIŚMIENNICTWO

1. KOWALCZYK J. K., SZCZEPKO K. 2001a: Osy (*Hymenoptera, Vespoidea*) terenów porolnych zachodniej części Kampinoskiego Parku Narodowego. *Kulon*, **6** (1–2): 71-76.
2. KOWALCZYK J. K., SZCZEPKO K. 2001b: Złotolitki (*Hymenoptera, Chrysididae*) terenów porolnych zachodniej części Kampinoskiego Parku Narodowego. *Kulon*, **6** (1–2): 77-83.
3. KOWALCZYK J. K., SZCZEPKO K., ŚWIĄTCZAK M. 2002: Grzebaczowate (*Hymenoptera, Sphecidae*) okolicy Stacji Terenowej Uniwersytetu Łódzkiego w Kampinoskim Parku Narodowym. *Wiad. entomol.*, **20** (3–4): 147-156.
4. KOWALCZYK J. K., WATAŁA C. 1989: Nieco danych i nowe stanowiska *Trigonalis hahni* SPINOLA, 1840 (*Hymenoptera, Trigonalidae*) w Polsce. *Przeł. zool.*, **33** (2): 271-273.
5. SZCZEPKO K., KOWALCZYK J. K. 2001: Sphecids wasps (*Hymenoptera: Sphecidae*) in habitats of abandoned village in forest territory of Kampinoski National Park. *Pol. Pismo ent.*, **70**: 185-193.

6. SZCZEPKO K., KOWALCZYK K. 2002: *Nitela fallax* KOHL, 1883 (*Hymenoptera: Sphecoidea*) w Polsce. *Wiad. entomol.*, **20** (3–4): 143-146.
7. SZCZEPKO K., PAWLIKOWSKI T., KOWALCZYK J. K. 2002: *Apoidea* (*Hymenoptera*) in habitats of former agricultural area in a renaturization stage of Kampinos National Park (Poland). *Fragm. faun.*, **45**: 115-122.
8. WIŚNIEWSKI B., KOWALCZYK J. K. 1998a: Nowe dla Polski gatunki grzebaczki (*Hymenoptera: Aculeata: Sphecidae*). *Prądnik. Prace Muz. Szafera*, **11–12**: 219-222.
9. WIŚNIEWSKI B., KOWALCZYK J. K. 1998b: Materiały do poznania nastecznikowatych Polski (*Hymenoptera: Aculeata: Pompilidae*). *Prądnik. Prace Muz. Szafera*, **11–12**: 251-260.
10. WIŚNIEWSKI B., KOWALCZYK J. K. 2002: Materiały do poznania nastecznikowatych Polski (*Hymenoptera: Aculeata: Pompilidae*). Cz. II. Rodzaje: *Priocnemis*, *Arachnospila* i *Evagetes* z kolekcji Jana K. KOWALCZYKA. *Parki nar. Rez. przyr.*, **21** (1): 39-49.

**Pszczoły (*Hymenoptera: Apoidea*) zespołów roślinności
kserotermicznej zachodniej części Parku Krajobrazowego
Doliny Dolnej Wisły**

**Bees (*Hymenoptera: Apoidea*) of xerothermic habitats in the western part of
the Lower Vistula Valley Landscape Park**

RAFAŁ KRIGER

Akademia Bydgoska im. Kazimierza Wielkiego, Instytut Biologii i Ochrony Środowiska,
Zakład Ekologii

ABSTRACT: A list of bees (*Apoidea*) from the western part of the Lower Vistula Valley Landscape Park is presented. 164 bee species belonging to 7 families and 34 genera were collected. New records of 8 rare bee species are given.

KEY WORDS: *Hymenoptera*, *Apoidea*, Lower Vistula Valley, faunistic, species diversity, xerothermic habitats.

W celu zapewnienia pszczołom skutecznej ochrony przed niekorzystnymi zmianami cywilizacyjnymi, niezbędne jest rozpoznanie ilościowe i jakościowe zasobów pszczół na terenie całego kraju w różnych środowiskach. Pomiędzy ponad 200 letniej tradycji badań faunistyczno-ekologicznych w kraju, z wielu obszarów posiadamy tylko wrywkowe informacje lub nie mamy ich wcale. Ze szczególną uwagą należy się przyjrzeć środowiskom, które są osto-